

בין הכסף של חזקת - יסוד

1 קדיש המסע. בדרך הוא. בדרך שנתן הורה לעמו ישראל.
2 קדיש הוא: כנגד ארבעה כנים דברה תורה. אמת חכם. ואחד רשע.
3 ואחד חכם. ואחד שאינו יודע לשאל:
4 חכם מה הוא אומר. מה הצדק והחקים והמשפטים אשר
5 צוה יהוה אלהינו אצלכם. ואף אהב אהב לנו להלכות הפסח. אין
מפסיריו אחר הפסח אפיקורס:
6 יצא מה היה אמר. מה העבדה הזאת לכם. לכם ולא לו.
7 ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כבר בעקרי. ואף אהב הקהלה
8 את שניו ואמר לו בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי ממצרים. לי
9 ולא לו. אלו ענה שם לא היה נגאל:
10 קם מה היה אומר. מה זאת. ואמר אלו נתן ה' הוציאנו
יהנה ממצרים קצת עבדים:
11 ושאינו יודע לשאל את פה לו. שצאמר והנה נתן לבנך
12 פיוס שהוא לאמר בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי ממצרים:

1 ויהי כנגד ארבעה כנים דיברה תורה בן
2 והם בן רשע בן טיפש בן שאינו יודע לשאל.
3 בן חכם מהו אומר? מה העדות והחקים והמשפטים
4 אשר צוה יהוה אלהינו אהבנו אף אהב לנו
5 "בחוק יד הוציאנו" ה' מצרים טב"ח עבדים.
6 בן רשע מהו אומר? מה העבדה הזאת לכם מה
7 המורה הזה שאהב מטריחין עלינו בכל שנה
8 ושנה טבין שהוציא את עצמו מן הכלל אף אהב
9 אומר לו "בעבור זה עשה ה' לי עשה לאוהו
10 ואיש לא עשה. אילו היה אחרו האיש בצרים
11 לא ויהי ראוי להגאל משם לעולם. (ויקרא פסוק כ"ב)

3 (כו) ויקד העם, על בשורת הגאולה וכיאת הארץ ובשורת הכנים
שיהיו להם¹⁷.

4 וכן ראיה בספר "מלבושי ירו"ם" להקדוש מדידתו שבז"ל⁸⁶. שהביא⁸⁷ בשם הר"ר
גדלי מרימנוכ ז"ל⁸⁸. שאמר: שגם הבן השני שבהנה יהיה לו חיקון בגאולה האחרונה.
והקדוש בגיל. מרוב אהבו לישראל לא רצה להוכיחו בשם "רשע". על כל אמר רק "בן
השני". פוק חוי עד כמה צריך להיות אהב ישראל (זה יהיה למוסר השכל לכמה וכמה
5 שאחרים קמו וזהו ימים למרוד את אחרים לכוננם בשם "רשע"). דאפילו לרשע גמור -
בן השני שבהנה - לא היה רצה קדוש ישראל הגיל לקדוש בשם "רשע". וכן מצאתי
בספר "כני יששכר"⁸⁹ בשבט נחמחתי⁹⁰. שהביא בשם המקובלים כן. ובגאולה האחרונה
יהיה חיקון אפילו לרשעים הגמורים. וכולם יגאלו. אח"כ מצאתי כן בפירוש בפסיקתא רבתי
6 (פסיקתא קדומי אורי") שהקב"ה אומר למשיח: "ובעונותיהם של אלו עתיד לשתוך" וכו'.
7 אמר לפניו: "ובנו של עולם. כבילה נפשי ובשמחת לבי אני מקבל עלי (היינו). לסכול כל
8 אתון הצרות שאמר לו הקב"ה) שלא יאבד אחר מישראל". וכן הוא ענה בפסיקתא "גילי מאד".
9 ושם אמר משיח: דאפילו על אלו ששחקו עלי ולא האמינו בביאתו - הוא מספר עליהן
10 ותלא יאבדו. ע"ש.
11 הר"ר גדלי זהו ע"כ כשה יקר בעיני המשיח ובעיני הקב"ה אף נפש גרועה מישראל. ומשיח
מקבל עליו לסכול כמה וכמה צרות רק שלא חאבד אף נפש היחוד גרועה מישראל

5 ולכאורה יש להבין כהא דכ' ופי'
כ' יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם ופי'
7 ויקד העם וישמחו ופרש"י על בשורת הכנים הללו
8 זה הוא שאלת בן הרשע ומה זו בשורה שהיה לכם
9 כנים רשעים, וגם מה זו בשורה שילדו כנים, זה
10 יסכן לאיש פרטי הוא בשורה שילדו כנים, אבל לאחזה
שלימה כלול עולם כמנהגו טוב עשואים כנים וטובים
11 כנים, הן ע"פ גבשושית ה' להם שאף הכנים רשעים
12 שילדו להם לא ידמו הכלל ישראל לעולם כמ"ש בזה"ק
13 (ח"א ל' ה') כהוב ועמד כלם לדיקים זהא כמה
14 חייבן אית בכו בישראל ופי' אלה הכי פתח ופי' וכד
15 התגורר פתחו כהני חולקת טבת דקוב"ס דכ' ודיק
16 ישר"פ כיון דצאלו כהני חולקת דנדיה ודלוי כלם
17 לדיקים ופי' לעולם ירשו חק

15 ורק הדורשי רשימת המרו שיש להם
חלטה כ' מחמת שהם מורע ישראל ואע"פ שחטת ישראל
16 הוא ולא ידח מחטו נדח, ועל הכסופה כו' היו שמהם
17 וש"כ ויקד העם וישמחו על כשירת ה'
18 שהוכנה להם סיי' לרשע קדושת ישראל לעולם.

כי צ"ק ז"ל א"ה 49-5

בבליהו הזה וחלקהו הלהב הקדוש של הציונר הגדולי של ישראל. וזהו
ורט הקדוש הזורם בכל אחד מישראל מהאבות הקדושים אברהם יצחק
ויעקב. בבליהו הזה מתענין כל בן ומשתוקק לעמוד על סוד קדושים של
שיבת אמונים והדרת קודש. כנגד ארבעה בני דברה תורה - אפי' הרשע.
7 אם כי נראה ששואל ברשעות ובליצנות. הרי בפנימיות הוא מחכה
8 לחשובת הדרת השיבה ולכן הוא שואל. הלילה הזה הוא הלילה היחוד להשבת
9 בניס לאבות ואבות לבניהם: עבודת הקודש העתידה לאלי הנביא. והשיב
10 (ב"ב ד"ג - פ"ג) א"ה 49-5

9 ובצקם של אבותינו לא יכול היה להשתנות מצבינו, כי לא הספיק בצקם של
אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם:
10 והגאולה בלבת אשה העמידה את בצקת העם בצבינו הנצחי ורוממתו מעל לכל
שינויים ותמורות.

5 הגנו שומרים את זמנת התג הקדוש, תג המצות לדורותינו, ורשמי הגאולה של
שעת הנצח. חוזרים ומפיעים עלינו בכל זמנם בבלי התקדוש תג, וממשיכים הם את
זיום בכל משך. יפי התג הגדול הקדוש, תג תרות עולמים אשר לעם עולמים.
7 ידעו כל אלה אשר לבם ערל, וישמעו נא אלה אשר אוזנם אטומה, כי משמרת
8 המצות יונקת היא את חילה לדורות מאותה המשמרת הנצחית של שעת הנצח, של
9 המשמרת הגאולה אשר לא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ, ובכח זה גם בצקם
של בנינו לא יחמיץ לעולמים. שוא לכם סחי תפל, המתאמצים להחמיץ נפשות
10 שנעשו מאותו הבצק הנצחי אשר לא הספיק להחמיץ! כל תרבות האדם, לתם החול,
חמץ הוא. תמורות מושלות עליו וצבינותיו משתנים על ידי גבולי הזמנים. לא כן
11 בצח ישראל אשר לא ישקר ולא ינתן. והלך הוא במסילתו הישרה, על אף מנדרי,
12 וכל מסילי ארס"ה שאור בעיסתו הצחה, המדה הנצחית אשר לא הספיקה - ולעולם
13 לא תספיק - להחמיץ.

וכו' נא זאת זר בנינו בטלה, וקל חומר בארץ, בכל הזמנים העתים, וקל
חומר בעת הרת עולם זו, בשעה שהדם של צלצלי הנצח, הבאים מקול גאולה
העולמית, באים עלינו מתוך שטף של יסורים ומכאובים גוראים; וזכו ותתאשושו,
7 שמרו ושכרתם את המצות, שמרו משמרת ליל שמורים, דעו: כי גם אם העלה
8 מחשבת תפל לשנות את בצקם של אבותינו - שהיא בצקם של בנינו ובני בנינו
9 לעד - לא יתעלו כל מעשיכם, כי לא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ, ולעד
10 לא תחמיץ עיסתנו הכללית, אך תעשר ברוחה ובטעמה מלאה רענונת וכימי צאתך
מארץ מצרים אראנו נמלאות. גדלו נא אור גשמתכם העויהו! הכינו לב לקבל את
11 הדרשם האודי של מזה זו שאנו אוכלים, על שום מהו ז על שום שלא הספיק בצקם
12 של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם.

6 בדרך המקום מרמו נכן חכם שהיה משיב בתורה
7 ויש לו הכרה בכבוד מלכותו ית"ש וע"ז מרמו חיבת
8 המקום ושאל בדרך חכמה שרואה להשיב טעם וחיות
9 מקדושת מצות התורה וע"ז בה המשובה אין מפסירין
10 אחר הספח הפיקוחן הייט שהגמים זו חיות הדכרי
11 פורה שלא הפכו פעמו ממש, וצריך המקום הייט
12 שיש לנו השנה בשכל אחסי בעטם וחיות כבוד
13 קדושתו ית"ש, ועל שאלת בן הרשע בה המשיבה אלו
14 ה' שם לא ה' נגאל, אבל אחר שאל חותנו השי"ת
15 ועשה חותנו לאותו ישראלית מעשה כיון שגם הוא ילד
16 מישראל וימול להמונה לא יועיל לו רשעו להיחל
17 שמו מפלל ישראל הע"פ טעשה טענות ואע"פ שחטא
18 ישראל הוא ויהי לו חיקון גם על מעשיו, וע"ז
19 מרמו חיסה ברוך הוא בלשון נכחר שחיבת הוא מרמו
20 על העתיד שבעולם משכל החושי, כי אין שום השנה
21 בשכלנו ח"ך ויכל הרשע לבוא לידי חיקון אבל השי"ת
22 שהוא למעלה מהשנהינו הבטיחנו שלא ידח מחטו נדח,
23 וכל ענין ההם גורמו חיבת ברוך שנתן הורה לעמו
24 ישראל כי ע"ז הדכרי הורה סוכל להכנים גם ציהם
25 דעת להיות לו השנה קנה בקדושתו ית"ש
26 א"ה - כי צ"ק ז"ל

8 מצה זו שאנו אוכלים על שום מהו ז על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו
להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם.
(הגדה)
9 יצא ישראל לא ישקר, האמת הוא הנצח, אין תמורה באמת ואין עבר בנצח.
לעד ולעולם קיים הוא אות הנצח, ועם עולם אשר נסעו יוצרו כלו ורע אמת, הנצח
10 הוא גורלו, וגם עברו קיים הוא לנצח. מוגברי יאבקי הנהג, מקמם או מסולת,
11 בהתאחרם על ידי ידלוף המים לתוכם, יבא הבצק, זה החומר אשר יובא איה והיה
12 ללחם, היסוד המזין, הממשיך את חיי האדם בצוכם המקומות. ככה היא מצב
13 ישראל בדותו בלוד בעבודת מצרים, באין תורה, באפס גשמת חיים שיש בה לשד
14 לאחד על יד את גורגי הנפשות המפורדות, להעשות כלו מוצק אחד בעל כות, ליתן
15 חיים ותנועה לגוי עומד לגם עמים, העתיד לא רק להחיות את עצמו לעולמים,
16 אלא גם ליתן חיי עולם לכל האנושיות כולה במשך הדורות מהחל עד כלה באחרית
17 הימים.
18 וכוח חיים אדירים זה הרצק ביסודו, באותה השעה הנצחית הגדולה, בשעה שנגלה
19 על אבותינו מלך המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם.
20 שטף החיים העליונים ממי"ה הכריכה העליונה, שהופיע מגילוי שכונה אשר אין
21 האנושיות כולה יודעת להמסיל לו דוגמא, איהו במעם אחת את הגורמים הציוריים
22 הנפשיים והפנים למוצק גבוש אחד, לעשות ממנו את העם היחיד, שהוא מקור
23 מחיית העולם לעדי עד.

כל סדר הלילה מצה ומרור. ד' כוסות והגדה, מביא זרמים של קודש לכל השנה כולה, לחיות גם בכל השנה כולה חיי קודש בדביקות אמת להשייט, מצות אכילת מצה מרחיקה את האדם מכל מיני התעוררות והתפעלויות אנושיות, תאזה וכל מדה רעה, והיא מעמידה אותו על ההרגש היותר נעלה, להרגיש את השייט עמוק עמוק בקרב כליותיו ולבבו, שלא לעשות דבר גדול וקטן נגד רצונו יתיש, להיות עבד להשט יתברך ולא עבד לעבדים.

בלילה הזה מתלקח הלהב הקדוש של הצינור הגזני של ישראל, הוא זרם הקדש הזורם בכל אחד מישראל מהאבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, בליזה הזה מתענין כל בן ומשתוקק לעמוד על סוד קדושים של שיבת אמונים והדרת קודש, כנגד ארבעה בניס דיברה תורה - אפי' הרשע, אם כי נראה ששואל ברשעות ובלצינות, הרי בפנימיות הוא מחכה לתשובת הדרת השיבה ולכן הוא שואל, הלילה הזה הוא הלילה המיוחד להשבת ים לאבות ואבות לבניהם: עבודת הקודש העתידה לאל"י הנביא, והשיב לב אבות על בניס ולב בניס על אבותם (מלאכי ג' כ"ז), וזהו יסוד המסורה בדבר בוא אל"י הנביא והכנת כוסו בלילה הזה.

גילוי שכינה של הלילה הזה שונה ונבדל מכל מיני גילויים של שכינה שאפשר להתגלות בכל השנה כולה, הגילוי של הלילה הוא גילוי מלא של האחדות הנעלמה, הקביה בכבודו ובעצמו, ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך אני ולא שרף אני ולא השליח, וכן הוא בכל שנה ושנה לכל אחד מישראל לפום דרגא דילי.

בחג הקדוש הזה מרגישים כי הכל בא בשלימות גמורה רק מאתו יתיש, בלי שום צורך של הוספה מצד האדם, בחמץ יש גם התעוררות עצמית, תוספת החימוץ, אבל מצה היא כמות שאי אפשר להוסיף עליה, וכל תוספת הרי היא בבל יראה ובל ימצא.

בחג המצות הכל משתחרר, הן הכלל והן הפרט, כל אחד מישראל גם אשר בכל השנה איננו זוכה להיות נאל ממיני עבודת שונים - בחג הקדוש הזה הנהו משתחרר לגמרי, וכל היודע להיות מקשיב אקוה לימים האלה מוצל הוא מכל מיני לחץ ועטבוד והוא לקוח ומשועבד להשייט, שהוא האושר היותר גדול והזרות היותר נמרצה חוכה להגיע למדריגת עבדיה.

אמרנו יצאנו ממצרים ליל של

קדש, כי חלק ד' עמו יעקב חבל נחלתו, הנחלה היא נחלת אמת (א) המאורעות שעליהם יתחילו הדורות בציוריהם הקדושים הם דברים של אמת מעשית, שיעם התפיסה היותר פרטית היא לעולם איננה משתנית מאמתה. ע"כ יש בכחה לתן כח חיים פרטיים לכ"א ואחד מישראל, עד שכל ציור פרטי שבכל נפש יחידה היא מוסיפה בו אור וחיי עולם לה ולדורותיה, עד שיש ביד כ"א מישראל לתן כח קדושה מצדו אל היום, לקדש את היום. ע"כ שורש הקידוש הפעיל ביותר הפרטי, הפועל מצדינו על היום, הוא נובע ביציאת מצרים, מהתגלות האמת המעשית שאינה יכולה להשתנות בבחיורתה הכללית ג"כ אצל כל יחיד ויחיד, וזהו כח החירות, היציאה מבית עבדים, שכל הפרטים שבכל אומה ולשון אי אפשר להם כ"היה נכללים בהמוסר הרחני של עםם אלא אם יהיו עבדי הכלל, כלומר רק מושפעים ונפעלים ממנו, אבל אי אפשר כלל להם מצד פרטיותם לשאוב ציורי אמת, הראויים להיות עומדים וקיימים ופועלים, מקור הכללי שלהם, בארץ הירושל של אמת מחוללת, מה שא"כ ישראל ורע אמת (ב), אך עמי המה בניס לא ישקרו ויהי להם למושיע (א), השיית ביחודו האמיתי לעד הוא להם למושיע.

ואינם צריכים (עמו אל) נכר ומושיע אין בלחוד (ד), וכן האמת האלהית, שהוא מקור הקדושה הכללית של ישראל, נותן כחו בהם לכל יחיד פרטי, להתקדש בכח עצמי ולהעשות בוה [מוכן להוסיף קדושה] מיוחדת מצדו ליום. ע"כ כרגש קדש כולו אומר [בליל התקדש] חג זה, מקור יסוד לכל מועדי ד' כולם, לשמירת הזכרון הכללי, הולך ומאיר ג"כ בכל הפרטיות הציוריות לכלל יותר גדול, [הכולל את] העושר של הנקודות החיות המחוספות בו בכל [המדרגות הפרטיות שבמהלך] הקדושה של ישראל, דקדושה לזמנים (ה), נאמר לכל יחיד ויחיד שבישראל להכיר את ערך פעולתו, ורע צדקה שבר אמת (ו): קדש.

אמרנו יצאנו ממצרים ליל של

6 אור הגאולה המזיחה את כל הדורות "חג חירותנו, חג המצות, אור הגאולה הולך ושופע עלינו, בכל הזמנים, ובכל הדורות, גם בדורות היותר אפלים, גם בימים, אשר החושך כסה את כל אופקנו מסביב, וקל וחומר שאנו שואבים ממנו בכל מלא נשמתנו עידוד ותקוה לאור הגאולה ההולכת ומתחדשת עלינו, בחסדי גואל ישראל המאיר לנו באורו בקי גאולה בימינו בתוך כל המחשכים אשר שחו עלינו מעברים".

7 "חג חירותנו, חג המצות, אור הגאולה הולך ושופע עלינו, הרב אומר ב'עולת ראי' (חלק א, עמ כ, ד"ה יצונו) שיציאת מצרים אינה אירוע השייך לעבר בלבד, אלא פעולה השייכת לכל מהלך ההיסטוריה ואינה נפסקת כלל, יציאת מצרים והגאולה העתידה הן עניין אחד, ומשה רבינו ואליהו הנביא, המתחיל והגומר, 'גואלים הם לגאולה אחת' (ישראל ותחייתו פרק כח), המדרגות הרוחניות של גילוי השכינה בהן זכה עם ישראל ביציאת מצרים, יציאות אל הפועל קמעא קמעא במהלך כל הדורות, לכן חשוב להבין את יציאת מצרים לא כמאורע חד פעמי, אלא כהליך ארוך ומתמשך היוצא אל הפועל במילואו, בגאולה העתידה.

8 מתוך זה נבין, כי ישנו קשר בין העיסוק שלנו בגאולת מצרים ובין קירוב הגאולה העתידה, הרב בביאורו על ההגדה מביא בשם האריזל שאף על פי שעיקר העיסוק שלנו בהגדה הוא בעבר, ואנו מרחיבים בסיפור פרטי הפרטים של יציאת מצרים, מכל מקום יש לעיסוק זה, ביחוד בזמן המיוחד של ליל הסדר, סגולה פנימית לעורר את הגאולה העתידה, סיפור יציאת מצרים מעורר בנו את הציפייה לישועה ולהופעת כל המדרגות של גילוי השכינה להן זכינו, ואנו דבקים על ידי כך ביציאת מצרים שהיא שורש חייו ומתוך כך, על ידי כל סיפור והעמקה בלילה זה, חושפים אנו את גדולת הנשמה לה זכינו ביציאת מצרים, ומקדמים אנו בפועל את הגאולה העתידה.

9 אמירתנו בהגדה "השתא הכא, לשנה הבאה בני חורין" - אינה צפייה לישועה בלבד, אלא הבנה עמוקה כי סיפור היציאה פועל לקרוב הישועה ולהיתנו בני חורין, כל המעשים אותם פועלים אנו בלילה הזה מקדמים הם אותנו שלב נוסף אל הגאולה העתידה, לכן אנו מסיימים את ליל הסדר בתפילה "לשנה הבאה בירושלים הבנויה", משום שמכח סיפור יציאת מצרים מצטיירת לפנינו וקרבה אלינו הגאולה העתידה בצורה חיה וממשית.

10 העיסוק בסיפור יציאת מצרים בכל זמן מעורר את הגאולה, אולם הדבר נכון באופן מיוחד דווקא בליל הסדר, הסיבה לכך היא שבלילה זה מופיע "אור הגאולה", אור הגאולה הוא שורש כל הגאולות, שורש כל המהלך ההיסטורי, שראשיתו ביציאת מצרים וסיומו בגאולה האחרונה, שורש עליון זה הוא סגולת ישראל הפנימית, ההולכת ומופיעה בשלבי הגאולה השונים עד להופעתה הגולה לעתיד לבוא.

אמרנו יצאנו ממצרים ליל של

11 בליל הסדר אנו נמצאים במצב נפשי אחר מאשר בשאר ימות השנה, מתגלה בתוכנו הארה פנימית מאד בהירה, כשם שישנה נשמה יתירה המופיעה בשבת ומכוחה יש לאדם הרגשות נעלות ורוממות רוחנית, כך גם ליל התקדש חג מקנה לכל אחד מישראל הארה רוחנית פנימית מיוחדת המאירה בנשמתו הפרטית, מעין ההארה לה זכתה האומה ביציאת מצרים, לכן שואבים אנו מליל התקדש חג חיזוק ועידוד לעבודתנו בדור הזה, מפני שעל ידי הארת לילה זה, האמת הפנימית נעשית לנו יותר בהירה, ואנו סוקרים את יציאת מצרים והגאולה העתידה במבט אחד, ומתוך כך אנו מוסיפים אמונה וצפיית ישועה להתגברות "קיי הגאולה" הקטנים המופיעים בדורנו, ופועלים אנו עם אל, עד לגילוי אור הגאולה בשלמותו בקרוב ב"ה.

12 מכוח אור הגאולה המתנוצץ בלילה הזה אנו יכולים להבין את הנעשה איתנו בדור זה של הקץ המגולה, מתוך אור הגאולה המאיר בזמן חרותנו, אנו מקבלים את היכולת להתבונן על כל התהליכים העוברים על עם ישראל בצורה בהירה ומבנים אותם באופן שורשי ועמוק, מתוך כך, אנו מתחזקים בצפיית הישועה היוצרת ובנטילת חלק פעיל בגאולה - בין במחשבה ובין במעשה.

אמרנו יצאנו ממצרים ליל של